

רשות הבידור – נתן אלתרמן

1

הראיונות- הפומביים נעשו בזמן האחרון אחד הענפים הפורחים של הווי הביילוי- החברתי- התרבותי במדינה. אולי הפורח שבכולם. אין ספק שלא לשווא הם מושכים קהל רב. הם מעלים על הפרק לוויכוח ולדיון קצר את שאלות- השעה ומאירים אותן לפעמים מזוויות לא צפויות ומעניינות; הם מביאים אל הבמה עסקנים הנלחצים לפעמים אל הקיר על-ידי המנחה, הכופה עליהם תגובות רעננות יותר וגלויות יותר מן המקובל במסגרות הרגילות. אפילו בעיות של יסוד, מתחומים "כבדים", כגון ציונות, דימוגראפיה, גבולות, גולה ומדינה, זהות יהודית וכדומה, מוארות כאן לפעמים בהבהובים חושפניים על ידי גישות מפתיעות ועימותים פיקאנטיים. לא כל שכן שעה שבין נושא- יסוד למשנהו באות חדשות מאחורי הקלעים של התיאטרון, של המפלגות, של הכנסת, של הממשלה. נוסף על כך- וזו אולי באמת זכותם המיוחדת של ראיונות אלה- נחשפות כאן לעיני הקהל פינות- חיים סמויות של תמהונים, בעלי חלומות ובעלי אמצאות, בעלי מקצועות שונים ומשונים שלא היו זוכים לגילוי לולא ראיונות אלה. אנשים אלה הופעתם לפני הקהל היא ממש הזדמנות- חיים שלהם, ואפילו נימת- הלגלוג הקלה או הכבדה של המנחה, והקהל המחרה- מחזיק אחריו, אינה מרתיעה אותם. הופעות תמהוניות אלו, נחשבות בדרך כלל כחלק הרציני- פחות בתכנית, הן מבחינה זו אולי הרציניות ביותר, לא רק בתכנית זו. ובנוסף עליהם- מרדני- אמנות ומהפכני ספרות, ונוקונפורמיסטים קיצוניים מכל הסוגים, בעלי מרה אדומה או מרה שחורה, שחזיונות- חורבן שלהם באים כשמן בעצמות הקהל, ויחד עמהם נציגי- המיסוד המובהקים, פקידים בכירים ומנכ"לים ומזכ"לים ופה ושם גם שרים ממש. כל זה מצטרף יחד לבליל פיקאנטי ומושך, שרבים הקופצים עליו.

2

פריחתם של ערבי- ראיונות אלה היא במידה רבה תוצאת כמישתן של המפלגות והתרוקנותם של הפורומים הפוליטיים הגדולים. ימי הברקים והרעמים הפוליטיים עברו, וכאן, בערבי הראיונות, האווירה אחרת. השאלות הגדולות, שהיו משחרות לטרף, דומות כאן כאריות היושבים על גבי שרפרפים בקרקס, או כנמרים המדלגים דרך חישוקים שהמנחה מציב לפנייהם. פעמים צר לראותן

בכך, אלא שמוטב זה מאשר לא כלום. וכך לא רק לגבי הפוליטיקה אלא גם לגבי שאר סערות- הרוח המתחוללות כאן, בתוך סביבה של מיזוג- אוויר, עם הפסקות לקונסומאציה ועם הפטרה של תזמורת- ריקודים. שכן נוסף על כל סממנים חריפים שמנינו לזכותם של ערבי- ראיון אלה יש בהם עוד תבלין אחד, הנותן מטעמו בכל השאר. והוא תבלין הבידור. תבלין זה גורם שהשאלות העולות כאן לדיון- ותהיה חשיבותן רבה ככל שתהיה- מעוררות לאו- דוקא את ייצר ההתעניינות החיונית, אלא את ייצר הסקרנות, וההבדל בין העניין האמיתי ובין המופעים הללו הוא כהבדל שבין המציאות ובין המישחק. העובדה שהמנחה מצליח לרתק את הקהל אל כל הנושאים, שהוא מעלה לפניו במשך ערב אחד, באה לאו דווקא מעודף ה"איכפתיות", אלא מפני שלמעשה לא איכפת, ובלבד שיהיה מעניין ופיקאנטי. עד כדי כך שבאחד הראיונות, ששודרו בראדיו, שמעו ודאי רבים, כמוני, כיצד המנחה מתרעם על הקהל שהוא מקבל במחיאות- כפיים, ובמידה שווה של חביבות, את שני הצדדים היריבים. טענתו של המנחה היתה טענה, ואף-על-פי כך הצדק היה עם הקהל. כיוון שהבריות באו לחזות במישחק, הרי הם מריעים לשחקנים לא לפי מה שהללו משחקים טיפוס חיובי או שלילי, אלא לפי הכשרון שהם מגלים על הבמה. ואף-על-פי-כן, אף שהדיון אינו עיקר ואף שהוויכוחים הם מישחק, היו מנצנצים בערבי- ראיונות אלה, כאמור, גם קטעי אינפורמאציה ועיון שלא באו לידי ביטוי במקומות אחרים, ושהיו מפרנסים למחרת היום אף את כותרות העתונים.

3

פריחתו של ענף זה התבטאה עד כה בריבוי המיספרי של המופעים. אך בזמן האחרון חלה בו התפתחות שהזניקה אותו אל ממדים חדשים של היקף ושל השתתפות- קהל. זינוק זה בא עם ההכרזה על ראשית מפעל הקאליידוסקופ. הבשורות על הקאליידוסקופ היו כה רציניות ובעלות- משקל עד כי נוצר רושם כי הממשלה היא המארגנת את המופע הזה, והיה צורך אפילו להכחיש זאת רשמית ולציין כי העסק הוא, למעשה, מה שקוראים עסק- פרטי. כל מה שיש בערבי- הראיונות הוגבר כאן והוצא מטרקליני ההוטלים הממוזגים אל מרחבי היכל- התרבות ובניני- האומה. הדיונים והבירורים בערבי- קאליידוסקופ אלה נועדו להיות מעמיקים וחשובים יותר, ולכן נקבע לכך צוות- מוחות מיוחד שיעסוק בבירור עיקרי הענינים שעל הפרק. בחירת האישים למופעים אלה גם היא תיעשה לא בדרך מקרית, ומסתבר כי מדי פעם ייבחר איש החודש, שיוצג לפני הקהל על-ידי המראיינים. גם השתתפות הקהל נועדה להיות אקטיבית יותר ומבשרים לנו כי האלפים, באים לחזות בקאליידוסקופ, יישאלו שאלות שיהיה צורך להשיב עליהן בקול רם "הן" או "לאו" וכבר נרכש מד- רעש מיוחד שיקבע את חוזק התגובות וכל העם יהיו רואים את הקולות על לוח- המדידה. ברור שלא פרטים אלה הם עיקר, אך כיוון שקאליידוסקופ זה עתיד להיות

חזיון- קבע וכיוון שיש סימנים, כי מרצם של מארגניו עתיד להוליכו בגדולות, ראוי לעמוד כאן על כמה נקודות.

4

ברור כי למופעים הללו לא יחסרו אישים בעלי חשיבות. ויש להניח כי בין שנים- עשר אנשי החודש העתידיים להופיע במשך השנה הקרובה יהיו ודאי כמה וכמה חברי ממשלה וחברי כנסת, ותקדימו של יגאל אלון סגן ראש הממשלה ושר- הקליטה, שפתח את שורת האישים, הוא תקדים מחייב. עם זאת נדמה שיש קורטוב של טעם- כלאיים בהופעות של חברי ממשלה או שרים או אלופי מילואים, בתכניות אלו, שעיקרן הרביו, יחד עם להקות- מחול ותזמורות- ג'אז וכיוצא באלה. כוונתי לכך שהנושאים אשר חברי ממשלה אלה, או חברי כנסת, או אלופי המילואים, יצטרכו לעמוד עליהם במופעים אלה, מבחינת הזמן ורוחו ומבחינת השאלות העומדות על הפרק והמאורעות המתרחשים חדשים לבקרים, הם לאו דווקא ענינים שמקומם בתכניות אשר עיקרן הבידור.

טיבו של הזמן וטיב חדשותיו הוא כזה שאפילו לגבי הראדיו עולה לפעמים הרהור אם יפה עושה הנהלת שירות השידור שהיא מרשה לחברות המסחריות להסמיך חומר שלהן למדורי החדשות, כגון שלפני כל מהדורה אתה שומע מנגינה, שעליצותה נראית אווילית שלא באשמתה, שעה שהיא מכריזה על מוצר פלוני שראוי ליהנות ממנו לפני המהדורה הבאה. שעה שאתה מעלה על דעתך באיזו חרדה מצפים לפעמים אנשים בארץ זו לאות- הזמן שלפני "הרי החדשות", אתה מהרהר שאם החברות הללו עצמן אינן מרגישות כמה פרסומת זו שלהן דוחה את השומעים, היתה אולי הנהלת שירות- השידור צריכה להעמידן על כך, אפילו לטובתן הן.

משהו מזה, ואולי הרבה יותר ממהו, חל גם על הופעות עתידות של שרים ומפקדים "בשאלות השעה" בקאליידוסקופ זה, העומד להשתרש בהווי הציבורי שלנו לקול תופים וחצוצרות ופזמונות- החודש ולהיטי השבוע. זו נקודה אחת ראויה לעיון. אך השתתפותם של אישי ציבור ואישי ממשלה במסגרת זו מעירה גם נקודה אחרת.

5

לכאורה אין השתתפותם של שרים וחברי- כנסת לעתיד לבוא, בקאליידוסקופים כאלה עשויה להיות שונה מהופעות של מדינאים ודומיהם בתוכניות טלוויזיה, כמקובל בעולם כולו, ואף-על-פי- כן יש הבדל יסודי בין הדברים. ההבדל הוא בכך: בשעה שהטלוויזיה או הראדיו, מראיינים שרי

ממשלה, או חברי קונגרס או פארלמנט, בבריטניה או בארצות הברית, הרי הללו מופיעים לפני כלי תקשורת המונית חפשית לכל, ואילו הופעה כגון זו בקאליידוסקופ שלנו היא הופעה המסייגת בפירוש את הקהל המשתתף בה ואינה מאפשרת את ההשתתפות אלא לאלה ששילמו לאמרגן הפרטי בעד הכרטיסים.

אמנם, לא כל הופעה של כל חבר ממשלה, בשאלות שמתחום תפקידו, צריכה להיות פתוחה לכל. ברור כי שרים וחברי-כנסת רשאים להופיע בפני חוגים מסויימים ומסוייגים, כגון סטודנטים, בעלי-מלאכה, אנשי המועדון המסחרי, וכדומה, ובמקרים כאלה לא יתכן שרשות-הכניסה תהיה נתונה לכל. אך בשום פנים לא יתכן כי הופעת חבר ממשלה, בענינים שמתחום עיסוקו, תהיה מיועדת, מכוחו של אמרגן פרטי, רק לקהל קוני-כרטיסים. זוהי נקודה בעלת חשיבות עקרונית לא-מבוטלת, ואיני יודע איך יוכלו בעלי הקאליידוסקופ למלא את החלל שיווצר בתכניתם אם ירצו לשמור על עיקרון זה. שכן, לפי זה יצטרכו להכניס לאולם את כל הרוצה להיכנס ולשמוע את השר, ולשוב ולהוציא את חסרי הכרטיסים לפני הופעת אפי נצר או התזמורת, ודבר זה ספק אם הוא ניתן לביצוע. העובדה שהטלוויזיה שלנו עתידה לצלם קטעים של קאליידוסקופ זה ולשדרם אחר-כך אינה מתקנת אלא מחמירה נקודה זו, שכן מדוע צריכה הטלוויזיה להביא ראיונות עם חברי ממשלה מכלי-שני ומדוע עליה לשלם לבעלי הקאליידוסקופ בעד זכות השידור לאחר שהקהל כבר שילם להם פעם?

מסתבר אם כן שבעלי המופע החדש יצטרכו להסתפק בצוותי-מוחות ובשאר אטראקציות, ואילו את חברי הממשלה יצטרכו להוציא מתחום העיסוק הזה. על-כל-פנים זה נושא שאולי לא כדאי לדלג עליו בקאליידוסקופ הצפוי בקרוב בבניני-האומה בירושלים.

6

ייתכן כי אין בחוק הקיים שום אסמכתא המצדיקה את ההסתייגות הנ"ל, אך הסיבה להסתייגות זו בעינה עומדת. יגאל אלון, בהיענותו לבעלי הקאליידוסקופ, קיים מצוות היענות שרבים וכן טובים מקיימים אותה, אך סבורני כי דבר זה אינו צריך להיות תקדים לא לו ולא לאחרים, לא במסגרת זו ולא במסגרות דומות לה. לא ייתכן שסגן ראש-הממשלה יופיע במסגרת בידורית כזאת להשיב לשאלות בענין הנוגע ליסודי קיומה של המדינה ולא ייתכן שאחרים ילכו בעקבותיו בעניין זה. הדימוקראטיה עיקרה אמנם הדיון החפשי, אך הרבה מן התעיות והסטיות של הציבור, בענינים שבעיקרון וביסוד, - עד ליסודי זכותנו להימצא בארץ זו-נובע מכך שהכל הושלך אל תוך קדירת-שותפים גדולה אחת של דיונים, והפולמוס בענינים שביסודי-קיום נעשה חלק מבילוי הזמן התרבותי והנעים וכל הקם להתדיין בענינים אלה, לפני הקהל הסקרני והמשועשע, מקבל בלי-

משים יחד עם רשות- הדיבור גם את רשות הבידור. הרבה מהלכי- הרוח המעורערים, השומטים את אחיזת היסוד, נובעים מאווירה זו, שאין בה דבר שהוא מעל לוויכוח ומחוץ לוויכוח, אווירה שבה ניטל מן השאלות שעל הפרק עיקרון, נטילת תחושת חשיבותן היסודית, החותכת גורל. תחושה זו רק היא יכולה להטות אותנו לפתרונות הנכונים.